

STENOGRAFSKE BELEŠKE

SENATA

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 2

BEOGRAD, 1933 GODINE

KNJIGA 2

XVII REDOVNI SASTANAK

SENATA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 16 FEBRUARA 1933 GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVAO

Potpretsednik
JOVAN ALTIPARMAKOVIĆ

Sekretar
Dr. IVAN GMAJNER

Prisutan je g. Ministar prosvete dr. Radenko Stanković.

POČETAK U 11,40 ČASOVA.

S A D R Ž A J:

1 — Čitanje i usvojenje zapisnika XVI redovnog sastanka;

2 — Saopštenje izveštaja Narodne skupštine da je uputila Senatu na rešavanje predlog Zakona o izmenama i dopunama Zakona o izboru narodnih poslanika za Narodnu skupštinu od 10 septembra 1931 godine sa izmenama i dopunama od 26 septembra 1931 godine;

3 — Čitanje i usvojenje izveštaja Verifikacionog odbora o dolasku za senatora g. Dragoljuba Ivanovića, zemljodelca iz Bašina, na mesto preminulog senatora g. dr. Stanojla Vukčevića;

4 — Odobrenje bolovanja senatoru g. Tomi Jalžabetiću;

5 — Molbe iz naroda;

6 — Čitanje pisma senatora g. dr. Benjamina Šuperine i drugova o osnivanju »Narodnog kluba« senatora;

7 — Dnevni red: Utvrđivanje dnevnoga reda.
Govornici: dr. Benjamin Šuperina.

Sekretar dr. Ivan Gmajner čita zapisnik XVI redovnog sastanka.

Potpretsednik Jovan Altiparmaković: Ima li ko od gospode senatora da učini kakvu primedbu? (Nema). Pošto primedaba nema, zapisnik se prima. — Izvolite čuti akt Narodne skupštine o upućivanju predloga Zakona o izmenama i dopunama Zakona o izboru narodnih poslanika za Narodnu skupštinu.

Sekretar dr. Ivan Gmajner saopštava: G. Pretsednik Narodne skupštine dostavlja Senatu na rešenje prema čl. 64 Ustava i § 66 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini predlog Zakona o izmenama i dopunama Zakona o izboru narodnih poslanika za Narodnu skupštinu od 10 septembra 1931 godine sa izmenama i dopunama od 26 septembra 1931 godine.

Potpretsednik Jovan Altiparmaković: Za ovaj zakonski predlog, gospodo senatori, izabraćemo zaseban odbor. — Izvolite čuti izveštaj Verifikacionog odbora.

Sekretar dr. Ivan Gmajner čita:

SENATU KRALJEVINE JUGOSLAVIJE
BEOGRAD

Potpretsednik Jovan Altiparmaković: Otvaram XVII redovni sastanak Senata. Molim g. sekretara da pročita zapisnik prošlog sastanka.

Verifikacioni odbor primio je preko Pretsedništva Senata obaveštenje o smrti senatora g. dr. Stanojla Vukčevića. Po proučenju izbornih akata od 3 januara 1932 godine za izbor senatora izborne jedinice Du-

navske banovine, Verifikacioni odbor je utvrdio, da na mesto preminulog senatora g. dr. Stanojla Vukčevića sa kandidatske liste senatora i Ministra u penziji g. Koste Timotijevića dolazi za senatora g. Dragoljub Ivanović, zemljodjelac iz Bašina, Sreza jase-ničkog.

Saopštavajući prednje, Verifikacionom odboru je čast predložiti Senatu, da na mesto preminulog senatora g. dr. Stanojla Vukčevića, sa liste senatora i Ministra u penz. g. Koste Timotijevića za izbor senatora izborne jedinice Dunavske banovine, izvoli pozvati za senatora g. Dragoljuba Ivanovića, zemljodjelca iz Bašina, Sreza jase-ničkog.

Beograd, 14 februara 1933 godine.

Sekretar, Pretsednik odbora,
Petar Đirlić, s. r. Dr. Šilović, s. r.

Članovi:

Dr. Dura Kotur, s. r.
Dr. Uroš Krulj, s. r.
Dr. Želimir Mažuranić, s. r.
Fran Kukuljević—Sakcinski, s. r.

Potpretsednik Jovan Altiparmaković: Prima li Senat ovaj izveštaj Verifikacionog odbora? (Prima.) Pošto Senat prima ovaj izveštaj, to oglašujem da za senatora dolazi g. Dragoljub Ivanović, zemljodjelac iz Bašina, koga će Pretsedništvo odmah pozvati da položi zakletvu na vršenje svoje senatorske dužnosti. — Izvolite čuti molbu za bolovanje g. senatora.

Sekretar dr. Ivan Gmajner saopštava: Senator g. Tomo Jalžabetić moli Senat da mu izvoli odobriti dvonedeljno bolovanje prema lekarskom uverenju.

Potpretsednik Jovan Altiparmaković: Odobrava li Senat traženo bolovanje? (Odobrava.) Objavljujem da je Senat odobrio traženo bolovanje. — Izvolite čuti molbe iz naroda.

Sekretar dr. Ivan Gmajner saopštava molbe: Dr. Antonija Pop-Hristića, inspektora Ministarstva pravde u penziji iz Mladenovca; Gradanstva sa teritorije Ljubljanskog univerziteta.

Potpretsednik Jovan Altiparmaković: Ove će se molbe uputiti nadležnom Odboru za molbe i žalbe. — Izvolite čuti pismo senatora g. dr. Benjamin Šuperina o konstituisanju »Narodnog kluba« senatora.

Sekretar dr. Ivan Gmajner čita:

Gospodinu

Dr. Anti Paveliću

Pretsjedniku Senata Kraljevine Jugoslavije
Beograd

Gospodine Pretsjedniče!

Potpisani senatori prof. Janković Stjepan, Jalžabetić Tomo, Šuperina dr. Benjamin, Mažuranić dr. Želimir, Dobrinić Petar, Šverljuga dr. Stanko, Đirlić Petar osnovali su u smislu § 42 Zakona o poslovnom redu u Senatu grupu, te su organizovali »Narodni klub«, usvojili klupski statut i izabrali slijedeće časnništvo:

Pretsjednik Šuperina dr. Benjamin
Potpretsjednik Šverljuga dr. Stanko
Tajnik Đirlić Petar
Blagajnik Janković Stjepan.

Častimo se o tom izvestiti Vas s molbom da našem klubu dodijelite posebnu sobu, te mu osigurate sva poslovnikom zajamčena prava.

Izvolite, Gospodine Pretsjedniče, i ovom prilikom primiti izraz našeg osobitog poštovanja.

Dr. Benjamin Šuperina, v. r.

Dr. S. Šverljuga, v. r.

Tomo Jalžabetić, v. r.

Dr. Želimir Mažuranić, v. r.

Prof. Stjepan Janković, v. r.

Petar Dobrinić, v. r.

Petar Đirlić, v. r.

Potpretsednik Jovan Altiparmaković: Ovo pismo se, gospodo senatori, prima na znanje. Povodom ovoga pisma prijavio se za reč g. dr. Šuperina da da izjavu. Striktno po Poslovniku, g. senator ne bi imao prava na to, ali ja mislim da Senat ne bi imao ništa protiv toga da se da mogućnost g. dr. Šuperini da da svoju izjavu. Ima reč g. dr. Šuperina.

Dr. Benjamin Šuperina: Gospodo senatori, zahvaljujem gospodinu Pretsedavajućem i visokom Senatu što mi je dao riječ, pa se častim u ime »Narodnog kluba senatora Kraljevine Jugoslavije« dati slijedeću izjavu:

Razvoj političkih prilika i događaja sili i nas Hrvate, koji smo, u namjeri da zaštitimo narodne a koristimo državnim interesima, ili od početka saradivali ili vremenom saradnju pružali u provadanju politike smirivanja, saniranja i pripreme kako je zamišljano u manifestu od 6 januara 1929, da, sada kada se s jedne strane daju političke izjave, rezolucije, deklaracije, upućuju poslanice, a s druge strane pripisuju, u odsutnosti potrebite objektivnosti i lojalne dobronamjernosti, političkim aktima proizvoljna značenja lišena auktorske autentičnosti, zauzmemo određeno stanovište:

Demokratski princip narodne suverenosti ne dolazi u sukob sa monarhijskom formom vladavine; savremena demokracija osniva položaj Vladaoca na načelu narodne suverenosti, po kojem je monarh šef izvršne vlasti, nasljedni reprezentant naroda u vršenju egzekutive. Političke organizacije u hrvatskim krajevima, koje su uživale plebiscitarno povjerenje naroda, stale su otvoreno jasnom odlukom na stanovište monarhijskog oblika jugoslovenske države sa nasljednom narodnom dinastijom Karadorđevića na čelu.

Demokratska načela u svojim konsekvencijama, obzirom na socijalnu konstrukciju naše zemlje, daju seljaku prvenstveni položaj u organizaciji narodnog života, jer je seljaštvo najbrojniji društveni sloj, najvažniji činilac narodne proizvodnje, najvjerniji čuvar prastarih narodnih, kulturnih i socijalnih tradicija, po narodnoj i političkoj svijesti najodlučniji faktor u narodnoj politici.

Sa stanovišta jugoslovenske državne cjeline i jedinstvenosti utvrđujemo:

da je naša država složena državna zajednica od više istorijsko-političkih individualiteta, a jugoslovenstvo skupni pojam triju narodnih komponenata: srpstva, hrvatstva i slovenaštva, od kojih svako u sebi posjeduje sve nacionalne atribute;

da je unitaristički princip, ako se hoće razumno i s uspehom provesti, u jednoj složenoj državnoj i nacionalnoj zajednici kao što je naša — po prirodnim uslovima održanja, učvršćenja i usavršenja — moguć samo na principu pune jednakosti i ravnopravnosti između Hrvata, Srba i Slovenaca, isključujući svaku prevlast jednoga nad drugim;

da se iz unitarističkog principa, koji u jugoslovenskom slučaju počiva na složenoj osnovi izrađenoj historijskim razvojem, ne mora a i ne može izvesti jednostavan oblik unutrašnje organizacije države;

da je od početka bilo jasno, a vremenom i nedvojbeno izraženom voljom pojedinih sastavnih državnih dijelova i narodnih komponenata u više navrata dokazano, da za današnji razvojni stadij jugoslovenskog unitarizma centralističko uređenje države nije adekvatna forma političke integracije: upornost uprkos saznanja, iskustva i jasno izraženog raspoloženja vodi sigurnom neuspjehu i može imati samo suprotan učinak;

da unitaristički princip bez povrijede podnaša unutrašnje uređenje najširih samouprava sa sadržajnim oznakama bilo autonomije bilo federacije;

da je jugoslovenski unitaristički princip od godine 1918 do danas izobličen takozvanom ideologijom integralnog jugoslovenstva, koja je u praksi brisala jednakost i ravnopravnost Hrvata, Srba i Slovenaca rušeći bez razloga preimućstva, historijske stečevine i osebine, koje su u prošlosti bile glavno uporište borbe za opstanak i glavna kulturna osnovica, nemilosrdno povrijedujući prava i interese te najsvetije osećaje i narodni ponos;

da sa gledišta unutrašnjeg državnog uređenja hrvatsko pitanje nije rešeno i da predstavlja prvenstveni državni problem koji treba, i po teritorijalnoj podjeli i po kompetencijama samoupravne ili pokrajinske vlasti, riješiti prema osnovanim i opravdanim težnjama Hrvata bez uštrba po državnu cjelovitost;

i da prema tome unutrašnje državno uređenje Jugoslavije, obilježeno septembarskim ustavom, ne možemo smatrati definitivnim.

Stojeći na stanovištu opće demokratskih načela narodne suverenosti, građanska prava i političke slobode u punom izražaju, predstavljaju u današnjim prilikama odlučujući faktor za političko sređenje i normalizovanje, privredno i finansijsko olakšanje, kulturni razvoj i socijalni napredak.

Uspjeh istaknutih načela kao i svih drugih političkih načela zavisi u glavnom o iskrenosti saradnje svih političkih faktora.

Pridržavajući se netom istaknutih načela a obzirom na naše učešće u radu sadašnjeg Narodnog predstavništva politička logika određuje naše držanje.

U pitanjima koja su ili navještena ili stavljena na dnevni red kao što je općinska i banovinska samouprava; Zakon o zboru, dogovoru i političkom organizovanju, slobodi štampe i izbornom redu, naše je stanovište, da demokratski principi građanskih prava i političkih sloboda budu u potpunosti zadovoljeni i obezbijedeni, a da se sistem unutrašnjeg uređenja postavi na najširu samoupravnu osnovu, vodeći računa o historijsko-političkim individualitetima, sa kompetencijama koje će ogarantovati jednakost i ravnopravnost te isključiti političko povlašćivanje i gospodarsko izrabljivanje jednakom snagom kako to biva u slučajevima autonomnog ili federativnog uređenja.

Ovu izjavu potpisali su slijedeća gospoda senatori: Dobrić Petar, Dirlić Petar, Jalžabetić Tomo, Janković Stjepan, Mažuranić dr. Željko, Šuperina dr. Benjamin i Šverljuga dr. Stanko, koji su članovi našega kluba. Osim toga potpisao je ovu izjavu i senator g. dr. Frangeš, koji nije član kluba. (*Matija Popović*: Pa čiji je onda član?).

Potpredsjednik Jovan Altiparmaković: Prelazimo, gospodo senatori, na dnevni red.

Na dnevnom je redu utvrđivanje dnevnog reda. Ja ću, gospodo senatori, sa vašim pristankom ovu sednicu da zaključim, a iduću da zakažem za posle podne u 6 časova sa dnevnim redom: Izbor Odbora za proučavanje predloga Zakona o izmenama i dopunama Zakona o izboru narodnih poslanika.

Prima li Senat ovaj dnevni red (Prima). Objavljujem da je Senat primio ovaj dnevni red i zaključujem današnju sednicu.

Sednica je zaključena u 12 časova.

